

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΙΝ ΤΩΝ ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

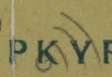
ΘΕΟΔΩΡΟΥ Σ. ΜΑΚΡΗ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ ΚΑΙ Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ ΕΝ ΤΩ Β' ΠΑΝΙΟΝΙΩ, ΣΥΝΕΔΡΙΩ,

(ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ)

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

1940

225
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Σ. ΜΑΚΡΗ

ΛΙΓΕΥΡΟΥ

Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ΚΑΙ Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ
ΚΑΙ Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

ΑΠΟΤΥΠΩΣΙΣ ΕΝ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΤΟΥ Ε ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

Α1 22.Φ13.0023

ΚΕΡΚΥΡΑ
1944
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

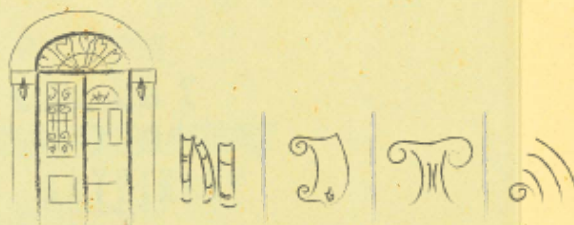
945-
ΘΕΟΔΩΡΟΥ Σ. ΜΑΚΡΗ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

Παραγγέλλεται να εκδοθεί με την υπογραφή μου.

Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ ΚΑΙ Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΤΟΥ Β' ΠΑΝΙΟΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΚΕΡΚΥΡΑ
1940

Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

ΚΑΙ Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΜΑΚΡΗ

Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ ΚΑΙ Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Ἡ Ἐπτάνησος ὑπὸ τὴν μακροχρόνιον Βενετοκρατίαν δὲν ἀπῆλαυσε τὰ ἀγαθὰ τῆς τυπογραφίας. Ἡ ἐγωϊστικὴ καὶ ζηλότητος Δημοκρατία τοῦ Ἀδρία, μολονότι ἐφημίζετο διὰ τὴν ραγδαίαν πρόοδον καὶ σταθερὰν ἀκμὴν τῆς τυπογραφίας τῆς, διετήρει τὰς Ἑλληνικὰς τῆς κτήσεις εἰς κατάστασιν πνευματικοῦ σκότους. Φοβουμένη τὴν ἀφύπνισιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπέμενεν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ὑποδούλωσιν καὶ ἀπομύζησιν τῶν Ἰονίων νήσων, εἰς τὴν διὰ στρατολογικῶν συνεχῇ ἐξάντλησιν τῶν καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν τῶν κατάθλιψιν διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἰδρύσεως σχολείων καὶ τυπογραφείων.

Ἐν τούτοις ἡ Βενετία ὑπῆρξε μεταξὺ τῶν πρώτων, χωρὶν τῶν ἐκμεταλλευθεισῶν τὴν τυπογραφίαν ἥτις ἀπέβη δι' αὐτὴν πηγὴ πλούτου καὶ μορφώσεως. Μόλις δωδεκαετία εἶχε παρέλθει ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς ἐκτυπώσεως βιβλίων διὰ κινητῶν χαρακτήρων καὶ ἤρχισεν ἐν Βενετίᾳ ἡ ἰδρυσις τυπογραφείων καὶ αἱ πρῶται ἐκδόσεις χρονολογούμεναι ἀπὸ τοῦ 1469. Ἐπίσης φέρεται μεταξὺ τῶν πρωτοπόρων εἰς τὰς ἀποπειρας ἐκδόσεως Ἐφημερίδων. Ἡ διατηρουμένη εἰσέτι ξενικὴ ὀνομασία τῆς Ἐφημερίδος Gazzetta ὀφείλεται εἰς ὁμώνυμον δεκάλεπτον Βενετικὸν νόμισμα κοπὲν ἐν ἔτει 1537 ἀντὶ τοῦ ὁποίου ἡγοράζετο ἕκαστον ἀντίτυπον τῶν Fogli anvisi πρωτογόνου εἵδους ἐφημερίδος κυκλοφορησάσης κατὰ τὴν 16ην ἑκατονταετηρίδα καὶ περιλαμβανούσης ἐπισήμους πράξεις καὶ διεθνεῖς εἰδήσεις.

Καὶ ἡ μὲν δημοσιογραφικὴ ἐπίδοσις ὥς ἐκ τοῦ κρατοῦντος μέχρι τοῦ 19ου αἰῶνος ἀπολυταρχικοῦ πνεύματος ὑπῆρξεν ὡς εὐνόητον λίαν ἀτελής, ἡ ἀνάπτυξις δὲ μὲν τῆς τυπογραφίας ὑπῆρξεν ἀλματική, εὐθὺς δ' ἀμέσως μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς τυπογραφίας ἀνεβῆναι εἰς Βενετίαν ἡ περίφημος δυναστεία τῶν Μανουτιῶν λογίων ἐν ταυτῷ καὶ τυπογράφων διὰ τῶν ὁποίων ἐβελτιώθη ἡ τυπογραφία, ἐπολλαπλασιάσθησαν αἱ καλλιτεχνικαὶ ἐκδόσεις

ΙΑΚΩΒΟΣ ΜΑΚΡΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΩΦΟΡΟΥ

καὶ διεδόθησαν οἱ θησαυροὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς σοφίας. Ἐν-
τεῦθεν ἀνεπύχθησαν σπουδαίως τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι ἐν
Βενετίᾳ, ἐνθα, πλὴν τῶν εὐπαιδευτῶν πατρικίων τῆς καὶ ἐπιφανεῖς
Ἑλληνες λόγιοι ἀνεδείχθησαν ὅπως ὁ Βησσαρίων καὶ ὁ Γεώρ-
γιος Τραπεζοῦντιος φεύγοντες τὴν Τουρκικὴν κατάρκτησιν, ἰδρύ-
θησαν δὲ αἱ πρῶται δημόσιαι Βιβλιοθήκαι ἐν αἷς ἡ περίφημος
τοῦ Ἀγίου Μάρκου καὶ ἐνισχύθη τὸ ἱστορικὸν Πανεπιστήμιον
τῆς Πάδοβας ἀποτελοῦν πηγὴν σοφίας κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐ-
κείνους χρόνους καὶ ἀριθμοῦν κατὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ ὑπὲρ τὰς
15000 φοιτητῶν προστρεχόντων ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης.

Παρὰ τὰ φῶτα ταῦτα τῆς Μητροπόλεως εἰς ἃ συνέβαλον
καὶ αἱ τυπογραφικαὶ ἐγκαταστάσεις Ἑλλήνων ὅπως τῶν περιφη-
μῶν Ἰωαννιτῶν Γλυκῶδων, αἱ ἑλληνικαὶ αὐτῆς κτήσεις, ἐν αἷς ἀπὸ
τοῦ τέλους τοῦ 14ου αἰῶνος ἤρχισαν συγκαταλεγόμεναι καὶ αἱ
Ἰόνιοι Νῆσοι, διετηρήθησαν ὡς ἐλέχθη ὑπὸ πυκνὸν σκότος, μέχρι
δὲ τῆς ἐν ἔτει 1797 καταλύσεως τῆς Βενετικῆς Δημοκρατίας ὑπὸ
τοῦ Ναπολέοντος οὐδόλως ἠτύχησαν νὰ ἀποκτήσωσι τυπογρα-
φεῖα καὶ σχολεῖα. Καὶ αὐταὶ αἱ ἐπίσημοι ἀνάγκαι ἐν Ἑπτανήσῳ
ἔμμενον ἀνικανοποίητοι, τοπικοὶ δὲ νόμοι καὶ ἐν γένει ἀποφάσεις
τῶν ἀρχῶν ἐδημοσιεύοντο ἐν χειρογράφῳ, διαδιδόμεναι δι' ἀν-
τιγράφων.

Ἄν ἡ κατὰ κρισις αὕτη τῆς διατηρήσεως τῶν κτήσεών τῆς
εἰς τὸ σκότος βαρύνει τὴν Βενετικὴν κατ' ὄνομα δημοκρατίαν,
πραγματικὴν ὅμως ὀλιγαρχικὴν Πολιτείαν, ἀντιθέτως ἢ εἰσαγω-
γῇ τοῦ φωτισμοῦ διὰ τῶν σχολείων καὶ τοῦ πρώτου τυπογρα-
φείου ὀφείλεται εἰς τὴν πραγματικὴν Δημοκρατίαν τῆς πρώτης
γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις μόλις καταλαβοῦσα τὰς νήσους
ὡς καταλύτρια καὶ διάδοχος τῆς Βενετικῆς Δημοκρατίας, εἰσή-
γαγε καὶ ἱδρυσεν τὸ πρῶτον γαλλικὸν τυπογραφεῖον ἐν ἔτει 1797.
Ἡ ἱδρυσις τοῦτου ὀφείλεται εἰς εἰσήγησιν τοῦ Στρατηγοῦ Val-
longue τῆς ἐν Κερκύρᾳ Γαλλικῆς φρουρᾶς, γενναίου στρατιώτου
εὐρόντος ἐν ἔτει 1806 ἡρώϊκὸν θάνατον ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὴν πο-
λιορκίαν τῆς Γαέτας, εἰσήγησιν προθύμως γενομένην ἀποδεκτὴν
ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, Ἀρχιστρατήγου τότε τῶν ἐν Ἰταλίᾳ γαλ-
λικῶν στρατιῶν, ἐπιθυμοῦντος τὴν προπαρασκευὴν τῆς διεισδύ-
σεως τοῦ εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας διὰ τῆς κυκλοφορίας τῶν
πολεμικῶν τοῦ ἀνακοινώσεων καὶ διαγγελημάτων χάριν τῶν μελ-
λοντικῶν σχεδίων τῆς ἐπεκτάσεώς του ἐν Ἀνατολῇ ἅτινα παρέ-
μειναν ἀπραγματοποίητα. Τὸ πρῶτον τοῦτο τυπογραφεῖον πε-
ριορισθὲν ἐλλείψει ἐπαρκῶν χρηματικῶν πόρων εἰς μόνην τὴν
Κέρκυραν, ἐλειτούργησεν εἰς τὸ κτίριον τοῦ Καθολικοῦ Ναοῦ
τῆς Παναγίας τῆς Τενέδου συχνάκις χρησιμοποιοῦντος διὰ μορ-
φωτικὸς σκοποῦς. Διευθυντὴς τοῦ πρώτου τοῦτου τυπογραφείου
ὑπῆρξεν ὁ Γάλλος P. Jouenne. Ἡ πρώτη Γαλλικὴ κατοχὴ τῶν
Ἰονίων Νήσων ὑπῆρξεν ὡς γνωστὸν βραχύβιος, διαρκέσασα
μόλις ἀπὸ τοῦ 1797 μέχρι τοῦ 1799, ὅτε κατελύθη ὑπὸ τῶν συμ-

μαχοῦντων Ρωσσοτούρκων.

Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσαν ἐν ἔτει 1800 δημιουργίαν τῆς
πρώτης Ἑλληνικῆς Πολιτείας τῶν Ἐπτὰ Νήσων, ἰδρῦθη τὸ πρῶ-
τον κυρίως Ἑλληνικὸν τυπογραφεῖον ἐν Κερκύρᾳ τιτλοφοροῦ.
μενον Τυπογραφεῖον τῆς Κυβερνήσεως, διευθυντὴς τοῦ ὁποίου
διωρίσθη Ἑλλήν, ὁ ἐκ Πελοποννήσου τυπογράφος Διονύσιος
Σαραντόπουλος.

Περιελθούσης καὶ πάλιν τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὴν Γαλλίαν
διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Τίλοϊτ ἐν ἔτει 1807, ἀναδιωργανώθη τὸ μο-
ναδικὸν Τυπογραφεῖον τῆς Κυβερνήσεως κομισθέντων νέων τυ-
πογραφικῶν στοιχείων ἐκ τῶν περιφημῶν Παρισινῶν τυπογρα-
φείων τῶν Didot, ἐκδοθείσης τότε καὶ τῆς πρώτης ἐφημερίδος,
τοῦ Ἰονίου Μηνύτορος.

Ὅταν κατόπιν, ἀπὸ τοῦ 1809, ἤρχισεν ἀπὸ νότου ἡ βαθμιαία
κατάληψις τῶν Ἰονίων Νήσων ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν διὰ τοῦ στρα-
τηγοῦ Κάμπελ, ἰδρῦθη εἰς τὴν Ζάκυνθον, ἔδραν τῆς προσωρινῆς
διοικήσεως, τυπογραφεῖον πρὸς ἐκτύπωσιν τῆς ἐπισήμου Ἑφη-
μερίδος καὶ τῶν Κυβερνητικῶν διαταγῶν. Καταληφθείσης βραδύ-
τερον καὶ τῆς Κερκύρας ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν καὶ δημιουργηθέντος
διὰ τῆς Συνθήκης τῶν Παρισίων τοῦ 1815 τοῦ Κράτους τῶν
Ἰονίων Νήσων ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, τὸ τυπογρα-
φεῖον τῆς Ζακύνθου συνεχωνεύθη μετὰ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ τοῦ ὁποῖον
οὕτω παρέμεινε μοναδικὸν τυπογραφεῖον τῆς Ἑπτανήσου.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ Ἀρμοστοῦ τῶν Ἰονίων νήσων Θωμᾶ
Μαίτλανδ ἐπιβληθὲν ἀπολυταρχικὸν Σύνταγμα τοῦ 1817, εἰσήγα-
γεν ἐντεχνον δραστηκωτάτην λογοκρισίαν ἐν Ἑπτανήσῳ δι' ὑπο-
βολῆς τῆς ἰδρύσεως τυπογραφείου εἰς Κυβερνητικὴν ἄδειαν ἥτις
οὐδέποτε ἐχορηγήθη. Τὸ σχετικὸν 4ον ἄρθρον τοῦ Ἰονίου Σύν-
τάγματος τοῦ 1817 ἐν ταῖς Γενικαῖς Διατάξεσι τοῦ 8ου Τμήματος
ὠριζε τὰ ἑξῆς: «Θὰ ὑφίσταται ἐν Γενικὸν Κατάστημα Τυπογρα-
φείου ἐν τῷ Ἠνωμένῳ Κράτει τῶν Ἰονίων Νήσων ὅπερ θέλει ἐγ-
κατασταθεῖ εἰς τὴν διαρκὴ ἔδραν τῆς Κυβερνήσεως, ὁ δὲ τύπος
θέλει συγκεντρωθεῖ ὑπὸ τὴν ἄμεσον διεύθυνσιν τῆς Γερουσίας
καὶ τοῦ Ἀρμοστοῦ τοῦ Προστάτου Βασιλέως καὶ ὑπὸ τὴν ἄμε-
σον ἐποπτείαν τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Γερουσίας. Οὐδὲν
ἄλλο τυπογραφεῖον δύναται νὰ ἰδρυθῇ εἰς τὸ Κράτος τοῦτο ἀνευ
προηγούμενης ἀδείας τῆς Γερουσίας καὶ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Ἀρ-
μοστοῦ.» Πρῶτος διευθυντὴς τοῦ Τυπογραφείου τοῦτου διωρίσθη
ὁ Πλάτων Πετρίδης λόγιος τυπογράφος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως,
μεταφραστὴς διαφόρων ἐπισήμων κειμένων ἀλλὰ καὶ λογοτε-
χνικῶν ἔργων ἐν οἷς καὶ ἔργων τοῦ Σέριδαν, κληροδοτήσας τὴν
σημαντικὴν περιουσίαν του ὑπὲρ μορφωτικῶν σκοπῶν ἐν οἷς καὶ
τοῦ διηνεκοῦς πλουτισμοῦ τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης τῆς Κερ-
κύρας.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ἔτη τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας ἀσκηθεῖσα
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΟΥ ὑπῆρξε καταθλιπτικὴ, ἀμιλλωμένη πρὸς τὴν σκοτεινὴν

ἐποχὴν τῆς Βενετικῆς κυριαρχίας. Πᾶσαι αἱ προσπάθειαι φιλελευθέρων μεταρρυθμίσεων ἀπεπνίγησαν καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου ἐφυγαδεύθη ἐκ τῶν Νήσων ἀσκουμένη μόνον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἔνθα Ἑπτανήσιοι ὑπερεμάχουν ὑπὲρ τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν τῆς γενετέρας. Ὁ ὅρος συνεπῶς τῆς ἐλευθεροτυπίας ἐδῶ περιλαμβάνει ἔννοιαν σχετικὴν, ἀσυγκρίτως στενωτέραν ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἔχει σήμερον. Μὲ ἐλευθεροτυπίαν τότε ἡνόουν τὴν στοιχειώδη ἐλευθερίαν τῆς ὑπάρξεως τοῦλάχιστον τῶν τυπογραφικῶν μέσων εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κοινοῦ ἀσχετῶς τῶν ἐπὶ τῶν δημοσιεύσεων προληπτικῶν ἢ κατασταλτικῶν περιορισμῶν.

Ἀλλ' ἡ θαρραλεωτέρα ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ἀπολυταρχικοῦ πολιτικοῦ συστήματος τῆς Ἑπτανήσου ἐγένετο ἐν ἔτει 1839 ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς ἱστορικοῦ καὶ πολιτικοῦ, ἀρχηγοῦ τῶν φιλελευθέρων Ἑπτανησίων, Ἀνδρέου Μουστοξύδου διὰ τοῦ περιφήμου ὑπομνήματός του πρὸς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν, ὑπόβληθέντος παρ' αὐτοῦ κατὰ τὴν εἰς Λονδίνον μετάβασίν του ὡς ἐκπροσώπου τοῦ Ἰονίου λαοῦ καὶ πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν παρὰ πόνων τούτου.

Ἀξιομνημόνευτος τυγχάνει καὶ ἡ περικοπὴ τοῦ ὑπομνήματος περὶ ἐλευθερίας τοῦ τύπου, ἀναγραφομένης ὡς τετάρτης μετριοπαθοῦς ἀξιώσεως τῶν Ἰονίων, ἐχούσης ἀνάγκην ἀμέσου ἀποδοχῆς μετὰ τῶν τριῶν ἄλλων ἥτοι, φιλελευθέρου ἐκλογικοῦ συστήματος, τακτικῆς ἐτησίας συγκλήσεως τῆς Βουλῆς καὶ ψηφίσεως ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων δαπανῶν τοῦ Κράτους.

Ἐπιθυμοῦσι τέλος οἱ Ἰόνιοι, ἔγραφεν ὁ Μουστοξύδης, νόμον περὶ τύπου ὅστις νὰ μὴ ἀποστερῇ τούτους τῶν οἰκονομικῶν καὶ ἠθικῶν πλεονεκτημάτων τῶν ἐκ τούτου ἀπορρεόντων, ἐπιφυλασσομένων βεβαίως τῶν ὄρων καὶ τῶν κυρώσεων τῶν καταλλήλων ὅπως ἐναρμονίζωσι τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου μετὰ τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τοῦ τόπου καὶ προλαμβάνωσι καὶ καταστέλλωσι τὰς καταχρήσεις, χωρὶς νὰ ἐμποδίζωσι τὰ ἀγαθὰ τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς ἐλευθερίας ταύτης. Πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν τεσσάρων τούτων αἰτημάτων οὐδόλως ἀπαιτεῖται τετραπλῇ μεταρρυθμίσις τοῦ Συντάγματος. Διὰ τὸ τέταρτον ἀρκεῖ νὰ σκεφθῇ τις ὅτι οὐδόλως ἀντιτίθεται τὸ Σύνταγμα. Τοῦτο ἐπιτάσσει τὴν ὑπαρξιν ἐνὸς τυπογραφείου τῆς Κυβερνήσεως τελούντος ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν καὶ ἐποπτείαν τῆς. Ἡ Κυβέρνησις λοιπὸν δύναται καὶ μάλιστα ὀφείλει, ἔνεκα τῆς εὐθύνης τὴν ὁποίαν ὑπέχει ἐξ αὐτοῦ τοῦ δικαϊώματος τῆς ἰδιοκτησίας, νὰ ἀπαγορεύῃ ὅπως ἐκ τοῦ πιεστηρίου τῆς ἐξέρχωνται δημοσιεύματα μὴ συμφωνοῦντα πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἀπόψεις τῆς. Ἀλλὰ ποῖος νόμος ἐμποδίζει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους; Οὐδεὶς. Ἡ ἐλευθερία αὕτη ἀπαγορεύεται ἐμμέσως.

Ἀδὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἰδρυσις τυπογραφείων ἄνευ ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' αὕτη δὲν τὴν χορηγεῖ ποτὲ διὰ νὰ διατηρήσῃ

τὸ μονοπώλιον, μονοπώλιον τοσοῦτ' μαῖλλον ἀφόρητον διότι φθάνει εἰς τὸ σημεῖον ν' ἀναφέρῃ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἐπιτρέπει τὴν δημοσίευσιν, ἢ νὰ φοβῇται τόσον κάθε ἀθῶαν ἔκφρασιν ὥστε νὰ ἐμποδίζῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κατόπιν ἐμφανίζεται εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους, ἐκτυπωθέν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅπου εὐρίσκει τὴν Αὐστριακὴν λογοκρισίαν ἂν μὴ φιλελευθερωτέραν τοῦλάχιστον λογικωτέραν. Ἡ αὐστηρότης αὕτη ὑπερβαίνει τόσον τὰ ἀρμόζοντα ὅρια ὥστε δὲν ἀνέχεται νὰ δημοσιεύσῃ εἰς πολίτης (ὁ Μουστοξύδης ὑπαινίσσεται τὸν ἑαυτὸν τοῦ διατελέσαντα Ἀρχοντα τῆς Παιδείας) ἐν σύγγραμμά του περὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους καὶ περὶ τῶν μέσων τῆς ἐνισχύσεως καὶ ἐξαπλώσεώς της, μόνον διότι συνήγετο ὅτι οὗτος, διατελέσας εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπισήμου καὶ ἐθνικῆς σπουδαίας ταύτης ὑπηρεσίας, εἶχε συλλέξει ἐκ τοῦ ὑπουργήματός του τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας ἡ Κυβέρνησις ἐθεώρει ὡς ἰδιοκτησίαν της.

Ἀληθῶς τὴν περιουσίαν καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἀτόμων ἐθεώρησαν ἐνίοτε οἱ Τύραννοι ὡς ἰδιοκτησίαν των, ἀλλὰ τὰς ιδέας ποτέ. Ἡ νέα αὕτη θεωρία, τὸ δίκαιον τοῦτο, διαμορφοῦται εἰς τὴν κοιτίδα τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ καὶ ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς Βρετανικῆς σημαίας.

Ἐν τῷ μεταξύ πλεῖσται εὐγενεῖς διάνοιαι εἶναι ἐξηναγκασμένοι εἰς ἀδράνειαν καὶ ἀφάνειαν, ἢ ἄμιλλα τῶν σπουδῶν ἐσβέσθη καὶ, πρᾶγμα ὅπερ δὲν παρατηρεῖται οὔτε εἰς τὰ δεσποτικά κράτη, ζημιοῦται ἡ πρόοδος τῆς βιομηχανίας καὶ ἡ οἰκονομία τῆς χώρας, διότι αἱ Ἰόνιοι Νῆσοι λόγῳ τῆς θέσεώς των μετὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Ἑλλάδα, θὰ ἠδύναντο νὰ δημιουργήσουν ἐκ τῆς δημοσιεύσεως διαφόρων συγγραμμάτων, νέον εἶδος ἀκμαίου ἐμπορίου. Καὶ αὕτη ἡ σκέψις ἡ ἐλευθεροτυπία τὴν ὁποίαν ἀπολαύει ἡ Ἑλλάς καὶ τῆς ὁποίας ἐπωφελοῦνται οἱ Ἰόνιοι καὶ ὁ μαῖλλον ἔντονος καὶ διαδεδομένος πολιτισμὸς των ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι ὁ τῶν Μαλτέζων, εἶναι τὰ ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα αὐτοὶ δύνανται νὰ προσθέσουν εἰς ὅσα ἐπὶ τοιοῦτου ἀντικειμένου ἀνεπτύχθησαν μετὰ μεγάλης ἐμβριθείας ἐν τῇ Ἐκθέσει παρὰ τῆς Βασιλικῆς Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς Μάλτας. Μάλιστα ὑπάρχει ἀκόμη μία ἀξιοσημείωτος περίπτωσις. Ὁ ἐλεύθερος τύπος ὁμιλεῖ εἰς τὸ Βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Ἑλλάδα τὴν γλῶσσαν τῶν Ἰονίων. Ἐλεύθερος τύπος εἰς Ἀραβικὴν γλῶσσαν δὲν ὑπάρχει καὶ δὲν θὰ ὑπάρξῃ παρὰ εἰς τὴν Μάλταν. Ἐπὶ πλέον ἡ Ἐφημερίς τῆς Ἰονίου Κυβερνήσεως μετεβλήθη εἰς σκηνὴν τῶν πομπωδῶν ἐγκωμίων της καὶ τῶν ὕβρεων αἰτινες ἐσκοφενδονίζονται κατὰ τῶν ἰδιωτῶν καὶ κατὰ τῶν νομοθετικῶν ἀκόμη Σωμάτων τοῦ Κράτους, ἐν ᾧ ἡ Κυβέρνησις τῆς Μάλτας ἐτήρησεν ἀξιοπρεπῶς τοὺς κανόνας τοὺς ὁποῖους ἐθεοποίησε διὰ τοὺς ἄλλους, εἰς δὲ τὴν ἐφημερίδα της δὲν κατετήρηθη οὔτε μία παράγραφος μνημονεύουσα ἔστω καὶ με

τὸν ἐλαφρότερον ἔπαινον οἰανδήποτε πράξιν αὐτῆς ἢ τινος τῶν ὑπαλλήλων της, ἢ ἀπευθυνομένη καθ' οἴουδῃποτε ἀντιπολιτευομένου τὴν Κυβέρνησιν».

Ἡ εὐθαρσὴς ὅσον καὶ ἐμπεριστατωμένη ἀναπαράστασις τῶν υπερβάσεων τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας ἐν Ἑπτανήσῳ ἐπαναλήφθη καὶ δι' ἀνασκευῆς τῆς ἐπὶ τοῦ ὑπομνήματος τοῦ Ἀρμοστοῦ, δὲν ἔφερεν ἄμεσα ἀποτελέσματα λόγῳ τοῦ κρατοῦντος τότε ἐν Εὐρώπῃ συντηρητικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ φόβου τῆς ἀναρριπίσεως τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν Ἑπτανησίων, ἐνεποίησεν ὅμως τὴν προσήκουσαν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἀγγλικούς κυβερνητικούς κύκλους καὶ προπαρασκεύασε τὴν ὁδὸν τῶν μεταρρυθμίσεων. Τοῦτο ἄλλωστε φαίνεται ἀναμένων κατ' ἀρχὴν ἐκ τοῦ ἀγώνου τοῦ Μουστοξύδης, γράφων ἐν τέλει τοῦ ὑπομνήματός του ὅτι «εἶναι καιρὸς ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησις νὰ στρέψῃ τὰς φροντίδας της πρὸς διόρθωσιν τῶν δεινῶν τὰ ὁποῖα καταθλίβουσι τοὺς Ἰονίους καὶ νὰ καταστήσῃ ἀποτελεσματικὸν τὸ εὐεργέτημα τῆς προστασίας της. Τὸ ὁποῖον δύναται ἴσως ἀμέσως νὰ ἐπιτευχθῇ ἢ τοῦλάχιστον νὰ προπαρασκευασθῇ. Εἴτε δι' ὑποδείξεως εἰς τὸν Ἀρμοστὴν πρὸς εἰσαγωγὴν τῶν σχετικῶν ἀντικειμένων ὑπὸ τὴν ψῆφον τῆς Βουλῆς ἐπιφυλλασσομένης κατόπιν τῆς εὐμενοῦς Βασιλικῆς κυρώσεως εἴτε διὰ συστάσεως ἀρμοδίας ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς ἐπιτοπίαν ἔρευναν τῶν ζητημάτων καὶ ὑποβολὴν πρὸς τὴν Βασιλικὴν Κυβέρνησιν τῶν ἀπαιτουμένων πληροφοριῶν πρὸς λήψιν ἀρμοδίων ἀποφάσεων ἐπὶ τῆς παροχῆς καλλιτέρων θεσμῶν πρὸς τοὺς Ἑπτανησίους.

Τὴν βαθεῖαν ἐντύπωσιν καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ ὑπομνήματος τοῦ Μουστοξύδης, διαβιβάζων τοῦτο πρὸς τὸν Ἀρμοστὴν Δούγλας, ἀνωμολόγει ὁ Ἀγγλος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Τζῶν Ρῶσσελ, δικαιολογῶν δὲ τὸν συντάκτην τοῦ πολιτεύματος, παρετήρει ὅτι ὁ Μαίτλανδ διεκήρυξε τὸ πολίτευμα ἐκεῖνο προσωρινὸν μέχρις οὗ ὁ Ἰόνιος λαὸς διὰ τῆς μορφώσεως καὶ ἐξοικειώσεώς του εἰς τὴν διαχείρισιν τῆς ἐξουσίας καταστή ἱκανὸς ν' ἀναλάβῃ τὰς εὐθύνas μιᾶς λαϊκωτέρας μορφῆς διακυβερνήσεως καὶ ὅτι θὰ ἔδει νὰ ἐξετασθῇ ἂν ἡ ὑπὸ τοῦ Μαίτλανδ προβλεφθεῖσα ἐποχὴ εἴχε πλέον φθάσει καὶ κατὰ ποῖον τρόπον καὶ ἔκτασιν θὰ ἔδει νὰ γίνῃ ἡ ἑνάρξις, κατέληγε δὲ ὅτι πάντως δὲν θὰ ἦτο τιμητικὴ διὰ τὴν Ἀγγλίαν ἡ διαπίστωσις ὅτι κατοχὴ τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ τόσα ἔτη δὲν κατέστησε τοὺς Ἰονίους ἀξιόους ἐλευθεριωτέρων θεσμῶν.

Καὶ μετὰ τὴν ἀνασκευὴν τοῦ Ἀρμοστοῦ κατὰ τοῦ ὑπομνήματος διὰ σοφισμάτων καὶ τοῦ ἐκφραζομένου φόβου ἀνατροπῆς τῆς Προστασίας διὰ τῆς παύσεως τῆς παντοδυναμίας τοῦ Ἀρμοστοῦ, ὁ Ρῶσσελ ἀπαντῶν τὴν 4[6]40 ὑπὸ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ἐπιχειρημάτων τῆς ἀπαντήσεως τοῦ Μουστοξύδης πρὸς τὴν ἀνασκευὴν τοῦ Ἀρμοστοῦ ἔγραφε πρὸς τὸν Ἀρμοστὴν ὅτι θεωρεῖ ἄ-

ναγκαῖον πλὴν ἐτέρων πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων «μέγαλειτέραν τῆς μέχρι τοῦδε ἐλευθερίαν βιβλίων, φυλλαδίων καὶ περιοδικῶν δημοσιευμάτων ὡς προπαρασκευὴν τῆς ἐλευθεροτυπίας καὶ τὴν δημοσίευσιν κυβερνητικῆς ἐφημερίδος ἀπληλαγμένης κομματισμῶν καὶ πικροχόλων παρατηρήσεων ἀλλὰ περιεχοῦσης τὰ νέα τῆς Εὐρώπης ἐν ἐπισήμῳ μορφῇ καὶ συνοπτικὰς ὑποδείξεις περὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀνευ πάθους ἢ μεροληψίας πρὸς τὰ πρόσωπα τὰ διοικοῦντα ἐν ὀνόματι τῆς Βασιλείας ἢ τῆς Γερουσίας.»

Τὸ σύνθημα τοῦ Μουστοξύδης καὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς Ἑπτανήσιοι ἠκολούθησαν. Σπουδαῖαι ἐπικρίσεις τῆς Διοικήσεως ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὀλίγον χρόνον βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Βιάρου Καποδίστρια, τοῦ Πετριτοπούλου, τοῦ Ζαμπέλη, τοῦ Γαῖτα, τοῦ Λοβέρδου, διατηρουμένου οὕτω διαρκῶς ἀνοικτοῦ τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῶν φιλελευθέρων μεταρρυθμίσεων. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ ἀγὼν οὗτος οὐδόλως ἀνεκόπη, πλὴν ἐλλείποντος τοῦ κυριωτέρου ὀργάνου διαδόσεως τῶν ἰδεῶν, ἡ κατῆχουσις τούτου ἐπεβραδύνθη, οἱ δὲ Ἑπτανήσιοι πατριῶται ἠναγκάζοντο νὰ δημοσιογραφῶσιν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ὁ Κερκυραῖος λόγιος Νικ. Μάνεσης βιογραφῶν, ἐν ἔτει 1850, τὸν συμπατριῶτην του Δημ. Ἀρλιώτην ἀναγκασθέντα ἕνεκα τῆς λογοκρισίας νὰ δημοσιεύσῃ ἐν Κερκύρᾳ ὁλίκις τῷ 1859 τὴν ἐν ἔτει 1833 γραφεῖσαν βιογραφίαν τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια, γράφει τὰ ἑξῆς. «Ὑπῆρξεν ὁ Ἀρλιώτης ἐκ τῶν θαρραλέων καὶ ἀκεραιοτάτων ἐκείνων πολιτῶν οἵτινες ἠγούμενου τοῦ Μουστοξύδης ἐπὶ μακρὰ ἔτη διεξήγαγον ἀγῶνα τόσῳ δίκαιον πρὸς διεκδίκησιν τῶν πατρῶν δικαίων ἀπευθυνόμενοι πολλάκις ἂν καὶ ματαίως πρὸς τε τὴν Βουλὴν καὶ αὐτὴν τὴν Ἀνασάν τῆς Ἀγγλίας. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ἐλλείποντος τοῦ τύπου μόνον εἰς τὰς ἐφημερίδας τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Μάλτας ἦτο δυνατόν νὰ καταχωρίζωμεν ἄρθρα περὶ τῆς καταστάσεώς μας, τὰ ὁποῖα κατόπιν δυσκόλως ἡδυνάμεθα νὰ ἴδωμεν, διότι συνήθως ἦτο ἀπηγορευμένη ἡ εἰσαγωγὴ ἐφημερίδων ἰδίως δὲ τῶν ἐλληνικῶν ὅσαι ἐπραγματεύοντο περὶ Ἑπτανησιακῶν ζητημάτων. Καὶ ἡ ζηλότυπος ἀστυναμία τοῦ Δούγλας, ἐπεξετείνετο μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἰδιωτικῶν ἐγγράφων, ὥστε ὁ πολίτης δὲν ἦτο ἀσφαλὴς οὔτε ὅταν ἐκράτει ἐντὸς τῶν τοίχων τῆς οἰκίας του ἔγγραφον σχετικὸν πρὸς τὴν κακὴν διοίκησιν τῶν νήσων. Ἐὰν δὲ τις ἐπεθύμει νὰ μελετήσῃ παρ' ἡμῖν τὴν ἀληθῶς παράδοξον αὐτὴν ἐποχὴν καὶ ἐπελαμβάνετο τῆς ἐρεῦνης τῶν ἔργων τῆς τολμηρᾶς ἐκείνης ἀντιπολιτευσέως, θὰ εὗρισκε διάφορα ἐνδιαφέροντα δημοσιεύματα τοῦ Ἀρλιώτη γραφέντα γαλλιστί, διὰ τῶν ὁποίων οὗτος ἀπῆντα εἰς τὰς καθ' ἡμῶν ἐπιθέσεις τῶν ξένων καὶ νικηφόρως ἀντέκρουε τοὺς ἀπολογητὰς τῆς ἀνατροπῆς. Ὁ Ἀρλιώτης ἐπίσης μνείας εἶναι ἀξία καὶ ἡ συμβολὴ τοῦ νομομαθοῦς καὶ πολιτευομένου Ναπολέοντος Ζαμπέλη, ἰδιαίτε-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΡΟΣΧΕΤΗ

ΜΟΥΣΕΙΟΝ

φον υπόμνημα υποβαλόντος πρὸς τὸν Ἄγγλον Ὑπουργὸν τῶν Ἀποικιῶν Λόρδον Γκρέϋ, δι' οὗ ἠγωνίζετο ὑπὲρ τῆς παροχῆς τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου καὶ τῶν ἐκλογῶν, τονίζων ὅτι τοῦτο ἐπεβάλλετο χάριν ὅχι μόνον τῶν Ἰονίων ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τιμῆς τῆς Ἀγγλίας ὡς φιλελευθέρου Κράτους.

Τὴν παραχώρησιν τῶν οὕτω ἀνενδότως αἰτουμένων ὑπὸ τῶν Ἐπτανήσιων πολιτικῶν ἐλευθεριῶν ἐν αἷς καὶ τῆς τοῦ τύπου, ὥριμασε μὲν ὁ καρτερικὸς ἀγὼν τῶν Ἰονίων, ἐπέσπευσεν ὁμῶς τὸ γενικῶς πνεῦσαν ἐν Εὐρώπῃ φιλελεύθερον πνεῦμα μετὰ τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1848, τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Δημοκρατίας ἐν Γαλλίᾳ καὶ τὴν χορήγησιν συνταγματικῶν πολιτευμάτων εἰς πλεῖστα τῶν εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν καὶ δὴ τῆς Ἰταλίας, Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας.

Κατὰ τὴν ἐπίκαιρον ταύτην περίοδον, εὐτυχῆς σύμπτως ἐφερὲν ὡς Μέγαν Ἀρμοστήν τῶν Ἰονίων Νήσων (1843—1849) τὸν γηραιὸν Ἄγγλον Στρατηγὸν καὶ πρώην Διοικητὴν τοῦ Καναδᾶ Λόρδον Ἰωάννην Σείτων (John Seaton), ἄνδρα εὐθύν, συνετὸν καὶ φιλελεύθερον. Οὗτος μετὰ δικαιοσύνης καὶ ἀντικειμενικότητος ἐξετάζων τὴν διοίκησιν τῆς Ἐπτανήσου καὶ τὰ βάσιμα παρὰ πονα τῶν Ἰονίων, ὅχι μόνον ἔλαβεν ὅλα τὰ πρόσφορα διοικητικὰ μέτρα πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως καὶ χαλάρωσιν τῆς ἀπολυταρχίας ἀλλὰ καὶ προσοικειώθη τὸν τε Μουστοξύδην, τὸν Ναπολ. Ζαμπέλην καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπιφανεῖς Ἐπτανησίους τοὺς ἡγουμένους τοῦ φιλελευθέρου ἀγῶνος, ἀσμένως δὲ ἀποδεχθεὶς τὰς φιλελευθέρας ὑποδείξεις τῶν, ὑπέβαλε τὸς ἀρμοδίας εἰσηγήσεις πρὸς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν ἀποδεχθεῖσαν ταύτας. Οὕτω διὰ τοῦ ἀπὸ 17/5/1848 Διαγγέλματός του πρὸς τὴν Ἰόνιον Βουλὴν ὁ Ἀρμοστής Σείτων προέτεινε τὴν κατάργησιν τοῦ Συνταγματικοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐλευθεροτυπίας. Ἡ Βουλὴ διὰ τῆς ἀπὸ 22 Μαΐου 1848 ἀποφάσεώς της καταργοῦσα τὴν προμνημονευθεῖσαν ἀνελευθέραν διάταξιν τοῦ Συντάγματος ὥρισεν ὅτι «Ἐλευθεροτυπία εἰσάγεται εἰς τὸ Κράτος τοῦτο ὑπὸ κατασταλτικὸν νόμον». Ἡ λογοκρισία παντὸς εἵδους καταργεῖται. Οἱ κατασταλτικοὶ νόμοι τοῦ τύπου θὰ πηγάζουσιν ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν Βουλὴν καὶ δὲν θὰ καταργοῦνται οὔτε θὰ τροπολογοῦνται ἄνευ τῆς συνδρομῆς ὁλοκλήρου τῆς Βουλῆς». Ἐκ παραλήλου διὰ τοῦ ὑπὸ στοιχεῖον ΞΗ τῆς 28/5/1848 νόμου περὶ τύπου, οὗ τὸ προσχέδιον συνετάχθη ὑπὸ τοῦ Κεφαλλήνου βουλευτοῦ Ἀναστασίου Τυπάλδου Ξυδιᾶ, καθωρίζοντο οἱ ὅροι τῆς λειτουργίας τοῦ τύπου «πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως παντὸς περιορισμοῦ δυνάμενων τὰ λάβωσι χώραν καταχρήσεων». Τὸ ἀρτιώτατον τοῦτο νομοθέτημα ἐξ 96 ἀρθρῶν, ἀποτελεῖ μνημεῖον ἐλευθέρου θεομοῦ διὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, εἰσαγάγον τὴν ἀρμοδιότητα τῶν οὐδαμῶς εἰσέτι εἰσηγμένων ἐν Ἐπτανήσῳ Ὁρκωτῶν Δικαστηρίων ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦ τύπου, τὴν ὑποχρέωσιν τῆς καταχωρίσεως ἐπανορθώσεως τῶν ἐξ αὐτοῦ θιγόμενων, τὴν

καταχωρίσιν ἐντὸς ὀκταημέρου πάσης ἀποφάσεως ἐκδοθείσης ἐνεκὰ ἀδικήματος τοῦ τύπου, βραχυπρόθεσμον, τρίμηνον, παραγραφὴν τῶν σχετικῶν ἀδικημάτων, τὸ δικαίωμα τῆς ἀποδείξεως τῆς ἀληθείας ἐπὶ τῶν προσάψεων κατὰ δημοσίων ὑπαλλήλων διὰ τὰ ἔργα τῆς ὑπηρεσίας τῶν, τινὲς τῶν ὁποίων διατάξεων μόλις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καθιερώθησαν νομοθετικῶς ἐν Ἑλλάδι.

Διὰ τῶν νομοθετημάτων περὶ ἐλευθερίας τοῦ τύπου καὶ τῶν συναφῶν περὶ ἐκλογῶν καὶ ψηφίσεως ὑπὸ τῆς Βουλῆς τῶν δαπανῶν τοῦ Κράτους, ἐτίθεντο αἱ βάσεις τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας τῆς Ἐπτανήσου, τὴν δὲ σημασίαν ταύτης βαθύτατα συνησθάνθησαν οἱ Ἐπτανήσιοι. Ἡ Ἰόνιος Βουλὴ διὰ πράξεως αὐτῆς τῆς 10 Ἰουνίου 1849, διαπιστοῦσα τὴν διὰ τῆς «ἰσχυρᾶς μεσιτείας» τοῦ Ἀρμοστοῦ Σείτων παρὰ τῇ Ἀγγλικῇ Κυβερνήσει ἐπιτυχίαν τῶν ἐλευθεριῶν καὶ προσέτι ὅτι «Οὗτος ἀπὸ τῆς εἰς τὸ Κράτος τοῦτο ἀφίξεώς του, ἔδειξε πάντοτε καλοκαγάθους σκοποὺς ὑπὲρ τοῦ Ἰονίου λαοῦ χορηγῶν ἐμπράκτως καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐφικτὴν βελτιώσιν ἀφορῶσαν καθ' οἷονδῆποτε τρόπον τὴν δημοσίαν ὠφέλειαν. Ὅτι ὁ λαὸς χρεωστεῖ νὰ ἐκφράσῃ ἀξίως τὰ καθήκοντα τῆς εὐγνωμοσύνης. Καὶ ὅτι αἱ εἰλικρινεῖς καὶ ἐλεύθεραι ἐνδείξεις ἑνὸς λαοῦ ἐκφραζόμεναι ἐπισήμως διὰ τῶν ἀντιπροσώπων του καὶ δι' ἐπισήμου πράξεως διατηροῦμεν καὶ μεταδιδόμεναι διὰ τοῦ τύπου εἰς τοὺς ἐπερχομένους καιροὺς, εἶναι ὁ εὐγενέστερος τρόπος μαρτυρῶν περὶ τῶν αἰσθημάτων τῆς Ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης. Ἀποφασίζεῖ: Νὰ γίνῃ διὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς γνωστὸν εἰς τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Ἀξιοτιμώτατον Λόρδ Σείτων, Λόρδον Μέγαν Ἀρμοστήν τῆς Βασιλείσης Προστάτιδος, πῶς ἡ ψυχὴ τῶν Ἰονίων Λαῶν αἰσθάνεται ζωηρῶς καὶ βαθέως τὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν εὐεργετικὴν μεσιτείαν τῆς Αὐτοῦ ἐξοχότητος παρὰ τῇ Κυβερνήσει τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος καὶ διότι συνήργησεν εἰς τὸ νὰ ἀπολαύσωμεν βελτιώσεις καὶ Συνταγματικὰς ἐλευθερίας διὰ τὰς ὁποίας τὸ ὄνομα τοῦ Λόρδ Σείτων μεταβαίνειν ἀπὸ στόμα εἰς στόμα τῶν μεταγενεστέρων θέλει ζῆσει αἰωνίως».

Παρὰ τὰς ἐν τῷ μεταξύ δημιουργηθείσας ὑποὺλους ἀντιδράσεις κατὰ τῶν ἀνωτέρω φιλελευθέρων μέτρων, εἰς ἃς δὲν ὑπῆρξαν ξέναι καὶ ἔντεχνοι διαταράξεις τῆς τάξεως, ὁ γενναῖος Σείτων συμπληρῶν τὸ ἔργον αὐτοῦ ὀλίγον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ τῶν νήσων, διὰ τοῦ ἀπὸ 26/4/1849 διαγγέλματος, προσεκάλεσε τὴν Βουλὴν εἰς τὴν ψήφισιν νόμων περὶ ἀμέσου καὶ ἐλευθέρας ἐκλογῆς τῶν Βουλευτῶν, οἵτινες νόμοι ψηφισθέντες ἐντὸς τοῦ Μαΐου 1849 ἐκυρώθησαν ὑπὸ τῆς Βασιλείσης Βικτωρίας καὶ ἐδημοσιεύθησαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐπισφραγίζοντες τὸ τέρας τῆς ἱστορικῆς Ἀρμοστείας τοῦ Σείτων.

σου διὰ πράξεως αὐτῆς τῆς 27 Μαΐου 1849 «Εὐγνωμοσύνης ἔνεκα» ἐξέδωκε τὸ ἐξῆς ψήφισμα: «Ἄρθρ. 1. Ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Νομοθετικῆς Συνελεύσεως θέλει ἐγερθεῖ Ἀνδριάς ἐκ μαρμάρου τῆς Καρράρας, παριστῶν τὴν εἰκόνα τοῦ Λόρδ Σείτωνος εἰς φυσικὸν μέγεθος καὶ φέρων μὲ Ἑλληνικά γράμματα τὴν ἀκόλουθον ἐπιγραφὴν.

«ΤΩ ΛΟΡΔ ΣΕΙΤΩΝΙ

ΠΡΟΑΓΩΓΩ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤῃ ΤΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ
 Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΟΓΔΟΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ
 ΕΙΣ ΔΕΙΓΜΑ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ
 ΨΗΦΙΖΕΙ 1849».

Διὰ τοῦ δευτέρου ἄρθρου διετάσσετο ἡ κατασκευὴ μαρμαρίνης προτομῆς τοῦ Λόρδ Σείτωνος μὲ ἀνάλογον βάθρον καὶ ἀρμόδιαν ἐπιγραφὴν ἵνα στηθῇ εἰς τὴν ἐκλογικὴν αἴθουσαν ἐκάστης τῶν Ἑπτὰ Νήσων. Καὶ διὰ τοῦ τρίτου ἄρθρου τοῦ ψηφίσματος ἀνετίθετο εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς ὅπως, δι' ἐπίτηδες διαγέλματος, ἀνακοινώσῃ τὸ ψήφισμα τοῦτο πρὸς τὸν Ἀρμοστήν ἐκφράζων πρὸς αὐτὸν τὰ αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης τῆς Βουλῆς.

Διὰ τῶν ἐκδηλώσεων τούτων ἡ Ἰόνιος Βουλὴ ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Ἑπτανησιακοῦ λαοῦ, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπέδιδεν εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν φιλελεύθερον Ἀρμοστήν, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατεδείκνυε τὴν ὑψίστην σημασίαν ἣν ἀπέδιδεν εἰς τὰς χορηγηθείσας μεταρρυθμίσεις τοῦ πολιτεύματος, ὅς διησθάνετο προοιωνιζούσας τὴν προσεχὴ ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑπτανήσου.

Παρά τὰς ἀγνὰς καὶ εἰλικρινεῖς ταύτας ἐκδηλώσεις, ὁ ἀνδριὰς καὶ αἱ προτομαὶ τοῦ Λόρδου Σείτων οὐδέποτε ἀνηγέρθησαν. Ἡ σκαιά περίοδος ἦν ἐνεκαίνισεν ὁ αὐταρχικὸς διάδοχός του Οὐάρδ, ὁ τραχὺς ἀγὼν ὁ ὁποῖος ἀμέσως ἀνεκρούσθη κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς Προστασίας καὶ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Νήσων, ἀνέκοψαν καὶ τέλος ἐματαίωσαν τὴν ἀνέγερσιν μνημείων τεκηριούντων δεσμούς μετὰ καταστάσεως ἀποδοκιμαζομένης. Ἡ εὐγνωμοσύνη ὁμῶς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Σείτων παρέμεινε ζωηρῶς ἐγκεχαράμενη εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑπτανησίων. Τὸ ἔργον αὐτοῦ θέλει παραμένῃ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑπτανήσου ὡς τὸ ἀφθαρτον μνημεῖον τῆς εὐεργετικῆς δράσεώς του καὶ πᾶς Ἑπτανήσιος ἀνερχόμενος τὸν ροῦν τοῦ χρόνου θέλει ἀποκαλύπτεται εὐλαβῶς πρὸ τῆς εὐγενοῦς μορφῆς του, τῆς πατρικῆς διοικήσεως καὶ τῶν φιλελευθέρων θεσμῶν δι' ὧν προανέκρουσε τὴν ἐθνικὴν χειραφέτησιν τῆς Ἑπτανήσου.

Φρονοῦμεν ἐν τούτοις καὶ σήμερον ἐπιβεβλημένην μίαν τιμητικὴν μνείαν, εὐχεροῦς ἄλλως πραγματοποιήσεως. Ἡ ὀνομασία μῆδ' ὁδοῦ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐκάστης τῶν Ἰονίων νήσων διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Σείτων, θὰ καθίστα ἐμφανὴ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν

Ἑπτανησίων καὶ θὰ ἀπετέλει τὸν συμβολισμὸν τῆς ὁδοῦ τῆς ἐλευθερίας τὴν ὁποίαν ὁ εὐγενὴς ἀνὴρ μᾶς διήνοιξεν.

Ἡ χορηγηθεῖσα εἰς τοὺς Ἑπτανησίους ἐλευθεροτυπία ὑπῆρξε τὸ σύνθημα τοῦ ἀγῶνος πρὸς ἀπόσεισιν τῆς ξενικῆς προστασίας. Τὸ συγκρατούμενον ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη δέσμιον ἐθνικὸν αἶσθημα τῶν Ἑπτανησίων ἐξεχύθη ἀκράτητον. Αἱ πρῶται ἀνακρούσασαι τὸν Ἑνωτικὸν ἀγῶνα ἐφημερίδες τῶν Ἰονίων ριζοσπαστῶν, παρέσυραν ἀρχικῶς τὴν μεγάλην μάζαν τοῦ λαοῦ τὴν ὑπὸ τοῦ αἰσθηματος οἰσθηλατουμένην, βραδύτερον ὁμῶς παρέσυραν καὶ αὐτοὺς τοὺς θετικώτερον ἀντιμετωπίζοντας τὰς ἀνυπερβλήτους δυσχερείας τοῦ ἐνωτικοῦ ἐγχειρήματος. Ἡ ἐξιστόρησις τοῦ ἀγῶνος τούτου τοῦ τύπου, ἀγῶνος ἀκατασχέτου, σταθεροῦ καὶ ἀκάμπτου, ἀποτελεῖ θέμα ἄξιον εἰδικῆς πραγματείας. Ἐπιγραμματικῶς θὰ ἡδυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν τὸν τύπον ὡς σηματοφόρον τῆς ἐθνικῆς ιδέας ἐν τῇ ἱστορικῇ ταύτῃ περιόδῳ τῆς Ἑπτανήσου.

Ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, περὶ ἧς ἀνεφέραμεν, καταστήσασα κοινὸν κτήμα καὶ τὰς συζητήσεις τῆς Βουλῆς καὶ τὰ κηρύγματα τῶν πατριωτῶν καὶ τὰ ἐπιχειρήματα τῆς διπλωματίας, ἐπεξέτεινε τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑνώσεως τῆς Ἑπτανήσου ἀπὸ τῶν Συνελεύσεων τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν Σωμάτων μέχρι τῶν ἀγοραίων συγκεντρώσεων καὶ ἀπὸ τῶν μεγάρων τῶν ἀστῶν μέχρι τῆς καλύβης τοῦ ἀγρότου, ἐν διαρκεί ἄλληλεπιδράσει καὶ ἀφομοιώσει ἰδεῶν, σκοποῦ καὶ μέσων.

Ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου πραγματοποιοῦσα τὴν ἐλευθερίαν τοῦ λόγου, ἀπετέλεσε τὸν ἡλεκτρικὸν ἀγωγὸν ὅστις ἤνωσε τὰς πρὶν διεσπαρμένας ἐστίχας τοῦ ἐθνισμοῦ τῆς Ἑπτανήσου εἰς ἀκαταμάχητον καὶ ἀδιάρρηκτον δύναμιν. Ὑπὸ τὴν δύναμιν ταύτην ἡ Προστασία παρέλυσεν. Πᾶσα προσπάθεια αὐτῆς πρὸς πραγματικὴν διοίκησιν καὶ προαγωγὴν τοῦ τόπου ἤρξατο ἀντιμετωπίζουσα ὅτε μὲν τὴν ἐχθρότητα, ὅτε δὲ τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ λαοῦ περὶ ἑνὸς μόνου σκοποῦ ἐνδιαφερομένου: τῆς ἐθνικῆς του ἀνεξαρτησίας καὶ ἐνώσεως μετὰ τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους τὸ ἔργον τῆς Προστασίας ὅχι μόνον προσέκοπτε ἀλλὰ καὶ σταθερῶς ἀπέβαλε τὴν συνοχὴν τοῦ πρὸς τὸν λαὸν ὅν προώριστο νὰ προαγάγῃ καὶ ἐνισχύσῃ. Ἡ θετικότης τῶν Βρετανῶν πολιτικῶν διεῖδε τὸ δημιουργηθὲν ἀπροχώρητον. Καὶ ἐν στιγμῇ καθ' ἣν ἔθεωρεῖτο μακρὰν ἀκόμῃ ἡ πλήρωσις τῶν ἐθνικῶν πόθων τῶν Ἑπτανησίων, ἡ Προστάτις Δύναμις κατέθεσεν οἰκειοθελῶς τὴν κεκτημένην ἐξουσίαν, ὅταν ἡ ψῆφος τῶν Ἑπτανησίων ἀπεδείκνυε τὸ πάνδημον τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος καὶ τὸ ἀνέφικτον τῆς παρατάσεως τῆς Προστασίας.

Ἡ Ἑνωσις τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος δὲν ὑπῆρξε βεβαίως ἀποτέλεσμα τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου. Ὑπῆρξε ἔργον τῶν ἀκαταβλήτων ψυχικῶν δεσμῶν τῶν ἐνούντων τὰς καρδίας τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων, ὑπῆρξεν ἔργον τῆς προαιωνίου Ἑθνικῆς ἰδέας τῆς καλούσης τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν εἰς ὁλοκλή-

ρωσιν τῶν προσπαθειῶν καὶ τῶν δυνάμεων τῆς χάριν τῆς ἐπιτελέ-
σεως τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ὑψηλοῦ ἀνθρώπινου προορισμοῦ τῆς ἐν
τῷ κόσμῳ. Ἀναντίρρητον ὁμῶς καὶ ἀποδεδειγμένον ἐκ τῶν πραγ-
μάτων εἶναι ὅτι ἡ χορηγηθεῖσα ἐν ἔτει 1849 ἐλευθεροτυπία προώ-
θησε τεραστίως τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑνώσεως, ἐτόνωσε καὶ ἐγενέκευσε
τοῦτον· ἐνίσχυσε δέ, διὰ τῆς γιγαντιαίας δυνάμεως τῆς πνευμα-
τικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐπικοινωνίας, ἐπὶ τοσοῦτον τὸν μικρὸν καὶ
ἀσθενῆ ἐπτανησιακὸν λαὸν ὥστε νὰ βραχύνη ἀνυπολόγιστως τὸν
χρόνον ὅστις ἄλλως θὰ ἀπητεῖτο ἐκ τῶν περιστάσεων πρὸς
πραγματοποίησιν τῆς ἐθνικῆς του ἀνεξαρτησίας.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

7 20

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΛΕΥΚΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΤΥΠ. ΕΡΓ. ΕΠΕΞ. ΧΑΡΤΟΥ Σ. Γ. ΛΟΤΣΙΟΥ
ΚΕΡΚΥΡΑ